



## Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 13ης Σεπτεμβρίου 2017<sup>1</sup>

«Παράβαση κράτους μέλους – Κρατικές ενισχύσεις – Απόφαση 2011/678/ΕΕ – Κρατική ενίσχυση για τη χρηματοδότηση των εξετάσεων ανιχνεύσεως μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΜΣΕ) στα βοοειδή – Ενίσχυση μη συμβατή με την εσωτερική αγορά – Υποχρέωση ανακτήσεως – Μη εκτέλεση»

Στην υπόθεση C-591/14,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 108, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ασκηθείσα στις 19 Δεκεμβρίου 2014,

**Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, εκπροσωπούμενη από τους J.-F. Brakeland, B. Stromsky, S. Noë και H. Van Vliet, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

**Βασιλείου του Βελγίου**, εκπροσωπούμενου από τις C. Pochet και L. Van den Broeck καθώς και από τον J.-C. Halleux, επικουρούμενους από τους L. Van den Hende και J. Charles, avocats,

καθού,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, E. Juhász (εισηγητή), C. Vajda, K. Jürimäe και Κ. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 8ης Δεκεμβρίου 2016,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Μαρτίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

<sup>1</sup> Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

## Απόφαση

- 1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου, παραλείποντας να λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να ανακτήσει από τους δικαιούχους τις κρατικές ενισχύσεις που κηρύχθηκαν παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 1, παράγραφοι 3 και 4, της αποφάσεως 2011/678/ΕΕ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 2011, σχετικά με την κρατική ενίσχυση για τη χρηματοδότηση της ανίχνευσης μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΜΣΕ) σε βοοειδή που χορηγήθηκε από το Βασίλειο του Βελγίου [κρατική ενίσχυση C 44/08 (πρώην NN 45/04)] (ΕΕ 2011, L 274, σ. 36, στο εξής: επίμαχη απόφαση), και παραλείποντας να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, για τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και από τα άρθρα 2 έως 4 της εν λόγω αποφάσεως.

### Το νομικό πλαίσιο

#### *Ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999*

- 2 Ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 1999, L 83, σ. 1), προβλέπει στο άρθρο του 14, που φέρει τον τίτλο «Ανάκτηση της ενίσχυσης», τα εξής:

«1. Σε περίπτωση αρνητικής αποφάσεως για υπόθεση παρανόμων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενισχύσ[εως] από τον δικαιούχο (εφεξής αποκαλούμενη “απόφαση ανακτήσ[εως]”). Η Επιτροπή δεν απαιτεί ανάκτηση της ενίσχυσης εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του δικαίου [της Ένωσης].

2. Το ποσό που πρέπει να ανακτηθεί δυνάμει απόφασης ανάκτησης περιλαμβάνει και τους σχετικούς τόκους, υπολογιζόμενους με το δέον επιτόκιο που ορίζει η Επιτροπή. Οι τόκοι πρέπει να καταβληθούν από την ημερομηνία κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου μέχρι την ημερομηνία της ανάκτησής της.

3. Με την επιφύλαξη διάταξης του Δικαστηρίου [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] κατ’ εφαρμογή του άρθρου [278 ΣΛΕΕ], η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Για τον σκοπό αυτό και σε περίπτωση κινήσεως διαδικασίας ενώπιον εθνικών δικαστηρίων, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα που διαθέτουν στα αντίστοιχα νομικά τους συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων, με την επιφύλαξη της [νομοθεσίας της Ένωσης].».

#### *Οι κατευθυντήριες γραμμές ΜΣΕ*

- 3 Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε το 2002 τις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για εξετάσεις ΜΣΕ, νεκρά ζώα στην εκμετάλλευση και σφαγαιοαπορρίμματα (ΕΕ 2002, C 324, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές ΜΣΕ). Τα σημεία 23 έως 25 των κατευθυντήριων αυτών γραμμών έχουν ως εξής:

«23. Προκειμένου να προωθηθεί η λήψη μέτρων για την προστασία της υγείας των ζώων και του ανθρώπου, η Επιτροπή απεφάσισε ότι θα συνεχίσει να επιτρέπει κρατική ενίσχυση έως και 100 % όσον αφορά το κόστος εξετάσεων για [την ανίχνευση] ΜΣΕ, τηρώντας τις αρχές που διατυπώνονται στο κεφάλαιο 11.4 των κατευθυντήριων γραμμών για τη γεωργία.

24. Ωστόσο, από την 1η Ιανουαρίου 2003, η συνολική άμεση και έμμεση δημόσια επιχορήγηση σχετικά με την υποχρεωτική εξέταση για ΣΕΒ βοοειδών που σφάζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, περιλαμβανομένων των κοινοτικών πληρωμών, δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνει τα 40 ευρώ ανά εξέταση. Η υποχρέωση για εξέταση είναι δυνατόν να βασίζεται σε κοινοτική ή σε εθνική νομοθεσία. Το ποσό αυτό αναφέρεται στο συνολικό κόστος εξέτασης, δηλαδή [προμήθεια αντιδραστηρίων και λοιπού εξοπλισμού], δειγματοληψία, μεταφορά, εξέταση, αποθήκευση και καταστροφή [των δειγμάτων]. Το ποσό αυτό είναι δυνατόν να μειωθεί μελλοντικά, ανάλογα με τις [μεταβολές του κόστους] εξέτασης.
25. Οι κρατικές ενισχύσεις για την κάλυψη του κόστους των εξετάσεων για ΜΣΕ πρέπει να καταβάλλονται στην επιχείρηση όπου πρέπει να ληφθούν τα δείγματα προς εξέταση. Προκειμένου να διευκολυνθεί, [πάντως], η διαχείριση [των συγκεκριμένων κρατικών ενισχύσεων], εναλλακτικά η καταβολή είναι δυνατόν να πραγματοποιείται στα εργαστήρια, υπό την προϋπόθεση ότι είναι δυνατόν να αποδειχθεί δεόντως πως έχει περιέλθει στην επιχείρηση το συνολικό ποσό της κρατικής ενίσχυσης. Σε κάθε περίπτωση, η άμεσα ή έμμεσα λαμβανόμενη κρατική ενίσχυση από επιχείρηση όπου προβλέπεται να ληφθούν δείγματα προς εξέταση, θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε αντίστοιχα χαμηλότερες τιμές επιβαλλόμενες από την εν λόγω επιχείρηση.»

#### **Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση**

- 4 Από το 2001 έως το 2006 το Βασίλειο του Βελγίου ανέλαβε, εν όλω ή εν μέρει, τις δαπάνες εξετάσεων για την ανίχνευση μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών σε βοοειδή (στο εξής: εξετάσεις για την ανίχνευση ΣΕΒ).
- 5 Κατά τη διάρκεια της περιόδου από την 1η Ιανουαρίου έως την 31η Δεκεμβρίου 2001, οι δαπάνες των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ χρηματοδοτούνταν εξ ολοκλήρου από το Δημόσιο Ταμείο.
- 6 Από την 1η Ιανουαρίου 2002 έως την 30ή Ιουνίου 2004, οι εξετάσεις αυτές προχρηματοδοτούνταν από τον Bureau d'intervention et de restitution belge (βελγικό οργανισμό οικονομικών παρεμβάσεων και επιστροφών, στο εξής: BIRB), δημόσιο ίδρυμα που διαθέτει νομική προσωπικότητα.
- 7 Από την 1η Ιουλίου έως την 30ή Νοεμβρίου 2004, οι εξετάσεις για την ανίχνευση ΣΕΒ χρηματοδοτούνταν από την Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire (Ομοσπονδιακή υπηρεσία για την ασφάλεια της τροφικής αλυσίδας, στο εξής: AFSCA), δημόσιο ίδρυμα που διαθέτει νομική προσωπικότητα.
- 8 Μετά από καταγγελίες που υποβλήθηκαν ενώπιόν της, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 27 Ιανουαρίου 2004, στο Βασίλειο του Βελγίου αίτηση παροχής πληροφοριών σχετικά με τα μέτρα χρηματοδοτήσεως των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ. Οι βελγικές αρχές απάντησαν στην αίτηση αυτή στις 6 Φεβρουαρίου και στις 14 Μαΐου 2004.
- 9 Με έγγραφο της 23ης Ιανουαρίου 2004, το Βασίλειο του Βελγίου κοινοποίησε στην Επιτροπή μέτρο ενισχύσεως για την κάλυψη των δαπανών ανιχνεύσεως της ΣΕΒ σε ζώα. Το μέτρο αυτό αποσκοπούσε στην προχρηματοδότηση των δαπανών των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ, των οποίων το ποσό έπρεπε εν τέλει να επιστραφεί μέσω φόρων υπέρ τρίτων. Κατά τις εξηγήσεις που παρέσχε το Βασίλειο του Βελγίου, ο κοινοποιηθείς μηχανισμός χρηματοδοτήσεως αποτελούσε απλώς την αναπροσαρμογή ενός σχεδίου βασιλικού διατάγματος, το οποίο είχε εγκριθεί από την Επιτροπή το 2001, χωρίς όμως να έχει εφαρμοστεί. Μόλις το κοινοποιηθέν μέτρο ετέθη σε εφαρμογή, καταχωρίστηκε στο μητρώο μη κοινοποιηθεισών κρατικών ενισχύσεων με αριθμό NN 45/04.

- 10 Στις 16 Σεπτεμβρίου 2004, οι βελγικές αρχές ενημέρωσαν σχετικά με νέο σχέδιο βασιλικού διατάγματος, το οποίο εκδόθηκε στη συνέχεια ως βασιλικό διάταγμα της 15ης Οκτωβρίου 2004 σχετικά με τη χρηματοδότηση των εξετάσεων για την ανίχνευση μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών σε βοοειδή (*Moniteur belge* της 8ης Νοεμβρίου 2004, σ. 75290). Το διάταγμα αυτό καθόριζε σύστημα καταβολής τέλους ύψους 10,70 ευρώ ανά βοοειδές προς σφαγή.
- 11 Με έγγραφο της 26ης Νοεμβρίου 2008, η Επιτροπή γνωστοποίησε στο Βασίλειο του Βελγίου την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.
- 12 Στην αιτιολογική σκέψη 121 της επίμαχης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι το Βασίλειο του Βελγίου, μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 2003 και της 30ής Ιουνίου 2004, είχε υπερβεί το μέγιστο ποσό της εγκριθείσας ενισχύσεως στο πλαίσιο της χρηματοδοτήσεως των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ, καθορισθέν στις κατευθυντήριες γραμμές ΜΣΕ σε ποσό ύψους 40 ευρώ ανά εξέταση. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι το ποσό των ενισχύσεων που υπερέβαινε το εν λόγω μέγιστο εγκριθέν ποσό είχε εκτιμηθεί σε 6 619 810,74 ευρώ.
- 13 Στην αιτιολογική σκέψη 92 της επίμαχης αποφάσεως, η Επιτροπή ειδικότερα έκρινε ότι «[...] τα μέτρα που χρηματοδοτούνται με κρατικούς πόρους συμπεριλαμβανομένων των εισφορών, παρέχουν επιλεκτικό πλεονέκτημα στους γεωργούς, στα σφαγεία και σε άλλους φορείς που μεταποιούν, [κατεργάζονται], πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα προερχόμενα από βοοειδή που υποβάλλονται σε υποχρεωτική εξέταση [ΣΕΒ] σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς μειώνουν τις δαπάνες που βαρύνουν τους δικαιούχους. Τα πλεονεκτήματα αυτά δεν αποκτώνται μέσω άμεσων καταβολών, αλλά από την ανάληψη των δαπανών των [εξετάσεων ΣΕΒ] από τις δημόσιες αρχές, οι οποίες πληρώνουν απευθείας τις δαπάνες των [εξετάσεων] στα εργαστήρια που τις πραγματοποιούν μετά από αίτημα των σφαγείων και τιμολογούν τις δαπάνες στον AFSCA».
- 14 Η Επιτροπή επισήμανε, στις αιτιολογικές σκέψεις 99 και 100 της επίμαχης αποφάσεως, αφενός, ότι η χρηματοδότηση των εξετάσεων ΣΕΒ μέσω εισφορών αποτελούσε πλεονέκτημα χρηματοδοτούμενο από κρατικούς πόρους υπέρ των γεωργών, των σφαγείων και άλλων φορέων που μεταποιούν, κατεργάζονται, πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή και υπόκεινται σε υποχρεωτική εξέταση ΣΕΒ δυνάμει της ισχύουσας νομοθεσίας και, αφετέρου, ότι το πλεονέκτημα αυτό ενέπιπτε στη διάταξη του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Η Επιτροπή, αφού ανέφερε ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν της κοινοποίησε τις ενισχύσεις αυτές, επισήμανε ότι οι εν λόγω ενισχύσεις ήταν παράνομες.
- 15 Στις αιτιολογικές σκέψεις 126 έως 128 της επίμαχης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέτασε, όσον αφορά τις καταβληθείσες μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 2003 και 30ής Ιουνίου 2004 ενισχύσεις, το σύστημα ανακτήσεως των ενισχύσεων μέσω εισφορών που εισπράχθηκαν για τη χρηματοδότηση της AFSCA, όπως προτάθηκε από το Βασίλειο του Βελγίου, κατά το οποίο ο λόγος εφαρμογής αυτής της συγκεντρωτικής προσεγγίσεως εδραζόταν στο γεγονός ότι ήταν πρακτικά δυσχερής η ατομική ανάκτηση των ενισχύσεων αυτών.
- 16 Η Επιτροπή υπογράμμισε, στην αιτιολογική σκέψη 129 της επίμαχης αποφάσεως ότι το σύστημα ανακτήσεως των ενισχύσεων που εφαρμόστηκε κατ' αυτόν τον τρόπο από το Βασίλειο του Βελγίου δεν συμμορφωνόταν προς τις απαιτήσεις περί ανακτήσεως των παράνομων και μη συμβατών με την εσωτερική αγορά ενισχύσεων, καθόσον, αντιθέτως προς πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, δεν υποχρέωνε τον πραγματικό δικαιούχο των ενισχύσεων αυτών να αποδώσει ο ίδιος το πλεονέκτημα του οποίου ετύγχανε στην αγορά σε σχέση με τους ανταγωνιστές του.

- 17 Βάσει των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή, με την επίδικη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε στο Βασίλειο του Βελγίου στις 28 Ιουλίου 2011, αποφάσισε τα εξής:

«Άρθρο πρώτο

1. Τα μέτρα που χρηματοδοτούνται μέσω των τελών δεν αποτελούν ενισχύσεις.
2. Η χρηματοδότηση των [εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ] με κρατικούς πόρους αποτελεί ενίσχυση συμβατή με την εσωτερική αγορά για τους γεωργούς, τα σφαγεία και τους λοιπούς φορείς οι οποίοι μεταποιούν, [κατεργάζονται], πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή και υπόκεινται σε υποχρεωτική εξέταση [ΣΕΒ] για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2001 έως την 31η Δεκεμβρίου 2002 και για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 2004 έως την 31η Δεκεμβρίου 2005.
3. Η χρηματοδότηση των [εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ] με κρατικούς πόρους για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2003 έως την 30ή Ιουνίου 2004 αποτελεί ενίσχυση συμβατή με την εσωτερική αγορά για τους γεωργούς, τα σφαγεία και τους λοιπούς φορείς οι οποίοι μεταποιούν, [κατεργάζονται], πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή και υπόκεινται σε υποχρεωτική εξέταση [ΣΕΒ] για τα ποσά [κάτω] των 40 ευρώ ανά [εξέταση]. Τα ποσά που υπερβαίνουν τα 40 ευρώ ανά [εξέταση δεν είναι συμβατά] με την εσωτερική αγορά και πρέπει να ανακτώνται, με εξαίρεση τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν για συγκεκριμένα [προγράμματα] τα οποία, κατά τον χρόνο χορήγησης των ενισχύσεων, πληρούσαν όλους τους όρους που καθορίζονται στον ισχύοντα κανονισμό για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας.
4. Το Βέλγιο εφάρμοσε παράνομα την ενίσχυση για τη χρηματοδότηση των [εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ] κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ κατά την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2001 έως την 30ή Ιουνίου 2004.

Άρθρο 2

1. Το Βέλγιο λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση των παράνομων και [μη συμβατών] ενισχύσεων που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, ως προς τους δικαιούχους.
2. Οι ενισχύσεις προς ανάκτηση περιλαμβάνουν τους τόκους που υπολογίζονται από την ημερομηνία κατά την οποία τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων έως την ημερομηνία ανάκτησης αυτών.
3. Οι τόκοι υπολογίζονται με μέθοδο ανατοκισμού σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο V του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004 [της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004 σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 (ΕΕ 2004, L 140, σ. 1)].
4. Η ανάκτηση πραγματοποιείται χωρίς καθυστέρηση σύμφωνα με τις διαδικασίες του εθνικού δικαίου, στο μέτρο που επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εφαρμογή της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 3

Η ανάκτηση των ενισχύσεων που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, είναι άμεση και πραγματική.

Το Βέλγιο φροντίζει ώστε η παρούσα απόφαση να τεθεί σε εφαρμογή εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησής της.

#### Άρθρο 4

1. Εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης, το Βέλγιο υποβάλλει στην Επιτροπή τις ακόλουθες πληροφορίες:

- α) τον κατάλογο των δικαιούχων που έλαβαν την ενίσχυση που αναφέρεται στο άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, και το συνολικό ποσό ενίσχυσης που έλαβε καθένας από αυτούς·
- β) το συνολικό ποσό (αρχικό συν τόκοι ανάκτησης) προς ανάκτηση από τους δικαιούχους·
- γ) λεπτομερή περιγραφή των μέτρων που έχει ήδη λάβει ή έχει προγραμματίσει να λάβει προς συμμόρφωση με την παρούσα απόφαση·
- δ) έγγραφα που αποδεικνύουν ότι έχουν κληθεί οι δικαιούχοι να επιστρέψουν την ενίσχυση.

2. Το Βέλγιο ενημερώνει την Επιτροπή για την πρόοδο που συντελέστηκε μετά τη θέσπιση των εθνικών μέτρων για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης, και αυτό έως ότου ολοκληρωθεί η ανάκτηση της ενίσχυσης που προβλέπεται στο άρθρο 1 παράγραφοι 3 και 4.

3. Μετά την περίοδο των δύο μηνών που αναφέρεται στην παράγραφο 1, το Βέλγιο υποβάλλει, με απλή αίτηση της Επιτροπής, έκθεση σχετικά με τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί και προβλεφθεί με σκοπό τη συμμόρφωση με την παρούσα απόφαση. Η εν λόγω έκθεση παρέχει επίσης λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τα ποσά της ενίσχυσης και τους τόκους που έχουν ήδη ανακτηθεί από τους δικαιούχους.

#### Άρθρο 5

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στο Βασίλειο του Βελγίου.»

#### **Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία**

- 18 Στις 27 Σεπτεμβρίου 2011 το Βασίλειο του Βελγίου γνωστοποίησε στην Επιτροπή τη διαφωνία του με την επίμαχη απόφαση.
- 19 Προς τον σκοπό αυτόν, υποστήριξε κατ' αρχάς ότι η χρηματοδότηση των δαπανών των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ από το κράτος δεν αποτελούσε κρατική ενίσχυση, καθόσον «δεν υφίσταται κανένας κανόνας της Ένωσης που να υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ανακτούν, εν όλω ή εν μέρει, τις δαπάνες των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ από τους επιχειρηματίες και, ειδικότερα, από όσους δραστηριοποιούνται στον τομέα της γεωργίας». Το Βασίλειο του Βελγίου υπογράμμισε εν συνεχεία τη σημασία της έρευνας που επρόκειτο να διεξαγάγουν οι αρχές προστασίας του ανταγωνισμού σχετικά με πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού που ακολουθούσαν τα εργαστήρια κατά τις εξετάσεις για την ανίχνευση ΣΕΒ.
- 20 Όσον αφορά την εκτέλεση της επίμαχης αποφάσεως, το Βασίλειο του Βελγίου επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού των προσώπων που ορίζονταν από το άρθρο 1 της επίμαχης αποφάσεως ως δικαιούχοι των παράνομων και μη συμβατών προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεων, ήτοι των γεωργών, σφαγείων και λοιπών φορέων οι οποίοι μεταποιούν, κατεργάζονται, πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή και υπόκεινται σε υποχρεωτική εξέταση ΣΕΒ, ήταν αδύνατο «να συνδέσει αντικειμενικά το αρχικώς εξετασθέν για [ΣΕΒ] ζώο με τους δικαιούχους καθ' όλα τα στάδια μέχρι την πώληση του τελικού προϊόντος».

- 21 Τέλος, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι, εν πάση περιπτώσει, αρκούσε η ισομερής κατανομή του ποσού των εν λόγω ενισχύσεων μεταξύ των έξι θιγομένων τομέων (κτηνοτρόφοι, πωλητές ζώων ζώων, σφαγεία, παραγωγή και μεταποίηση προϊόντων, χονδρικό εμπόριο και λιανική πώληση) και η διαίρεσή του με τον αριθμό των επιχειρηματιών που ήταν ενεργοί στους τομείς αυτούς για να διαπιστωθεί ότι δεν υφίστατο λόγος ανακτήσεως των ενισχύσεων, κατ' εφαρμογήν των κανόνων για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας.
- 22 Στις 18 Ιουλίου 2012, η Επιτροπή υπέδειξε στο Βασίλειο του Βελγίου ότι ο δικαιούχος της ενισχύσεως «είναι η επιχείρηση που υπέχει υποχρέωση εξετάσεως για την ανίχνευση ΣΕΒ και στην οποία χρεώνεται τέλος από το σφαγείο για τις δαπάνες των εξετάσεων ανιχνεύσεως ΣΕΒ» και ότι εναπέκειτο σε αυτό το κράτος μέλος να «διακριβώσει, κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου, εάν οι μεμονωμένοι αποδέκτες της υπηρεσίας της εξετάσεως για την ανίχνευση ΣΕΒ που διενεργήθηκε στα βοοειδή τους είχαν λάβει μη συμβατή ενίσχυση (ήτοι πλέον των 40 ευρώ), η οποία υπερέβαινε τα όρια των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας». Συναφώς, η Επιτροπή πρότεινε μέθοδο υπολογισμού, η οποία συνίστατο, εφόσον δεν είχαν χορηγηθεί άλλες ενισχύσεις, στη διαίρεση του ποσού ήσσονος σημασίας με το ποσό που υπερέβαινε το όριο των 40 ευρώ ανά διενεργηθείσα εξέταση, προκειμένου να εξαχθεί στο τέλος ο αριθμός των εξετάσεων ανά επιχείρηση πέραν του οποίου η ενίσχυση υπερέβαινε τα εγκεκριμένα όρια.
- 23 Μετά από διάφορες ανταλλαγές εγγράφων, όσον αφορά, ειδικότερα, τη μέθοδο υπολογισμού για τον καθορισμό των ποσών των προς ανάκτηση ενισχύσεων, η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με την επίμαχη απόφαση, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή με δικόγραφο της 19ης Δεκεμβρίου 2014.
- 24 Κατόπιν της ασκήσεως της προσφυγής αυτής, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέρριψε, με απόφαση της 25ης Μαρτίου 2015, Βέλγιο κατά Επιτροπής (T-538/11, EU:T:2015:188), την προσφυγή ακυρώσεως που είχε ασκήσει προηγουμένως το Βασίλειο του Βελγίου κατά της επίμαχης αποφάσεως. Με απόφαση της 30ής Ιουνίου 2016, Βέλγιο κατά Επιτροπής (C-270/15 P, EU:C:2016:489), το Δικαστήριο απέρριψε την αναίρεση που άσκησε το Βασίλειο του Βελγίου κατά της αποφάσεως αυτής του Γενικού Δικαστηρίου.

## **Επί της προσφυγής**

### ***Επιχειρήματα των διαδίκων***

- 25 Η Επιτροπή αναφέρει ότι καμία ανάκτηση των επίμαχων ενισχύσεων δεν πραγματοποιήθηκε εντός της προθεσμίας των τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της επίμαχης αποφάσεως, ήτοι το αργότερο την 28η Νοεμβρίου 2011, ενώ το Βασίλειο του Βελγίου δεν προσκόμισε κατά τα λοιπά καμία απόδειξη ότι τελούσε σε απόλυτη αδυναμία εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής.
- 26 Συναφώς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς του Βασιλείου του Βελγίου, η επίμαχη απόφαση επιτρέπει τον προσδιορισμό των δικαιούχων των παράνομων και μη συμβατών προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεων. Ειδικότερα, η απόφαση αυτή δεν αφορά γενικώς τους γεωργούς, τα σφαγεία και τους λοιπούς φορείς οι οποίοι μεταποιούν, κατεργάζονται, πωλούν ή εμπορεύονται προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή, αλλά διευκρινίζει ότι, μεταξύ των φορέων αυτών, δικαιούχοι των ενισχύσεων είναι αυτοί που υπόκεινται σε υποχρεωτική εξέταση ΣΕΒ και στους οποίους το πλεονέκτημα των εν λόγω ενισχύσεων παρέσχε τη δυνατότητα να μειώσουν το λειτουργικό τους κόστος.

- 27 Συγκεκριμένα, οι πραγματικοί δικαιούχοι των παράνομων και μη συμβατών προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεων είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, εφόσον δεν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις, οι παραγωγοί του πρωτογενούς τομέα, αλλά ενδέχεται να είναι, υπό άλλες περιστάσεις και κατά περίπτωση, είτε το σφαγείο είτε ο φορέας μεταποίησης ή κατεργασίας του ζώου, ή ακόμη ο φορέας που πωλεί ή εμπορεύεται τα προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή.
- 28 Η Επιτροπή προσθέτει ότι κατά τη διάρκεια της αλληλογραφίας με το Βασίλειο του Βελγίου πρότεινε επανειλημμένως πρακτικές και υλοποιήσιμες μεθόδους εφαρμογής της επίμαχης απόφασης και ότι, σε αντίθεση με τις δηλώσεις του κράτους αυτού, η θέση του δεν μετεβλήθη ποτέ όσον αφορά τα πρόσωπα τα οποία, κατά την επίμαχη απόφαση, έπρεπε να θεωρηθούν δικαιούχοι των ενισχύσεων που κηρύχθηκαν παράνομες και μη συμβατές προς την εσωτερική αγορά.
- 29 Υπογραμμίζει ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν μπορεί να επικαλεστεί τους κανόνες περί ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, καθόσον δεν προσδιόρισε τους μεμονωμένους δικαιούχους των ενισχύσεων και ότι, συνεπώς, δεν μπορεί να αποδείξει, αφενός, ότι η σώρευση των ενισχύσεων αυτών δεν υπερέβαινε το εγκεκριμένο από τους εν λόγω κανόνες ανώτατο όριο και, αφετέρου, ότι πληρούνταν όλες οι λοιπές προϋποθέσεις που ορίζονται από τους κανόνες αυτούς.
- 30 Η Επιτροπή προσθέτει ότι κακώς, αφενός, το Βασίλειο του Βελγίου επικαλείται απόλυτη αδυναμία εκτέλεσης της επίμαχης απόφασης και, αφετέρου, ισχυρίζεται ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, επέδειξε ιδιαίτερη καλοπιστία, ενώ το κράτος αυτό δεν έπαυσε να αντιτίθεται στην εκτέλεση της επίμαχης απόφασης, προβάλλοντας αντίθετη προς αυτήν επιχειρηματολογία.
- 31 Προς απάντηση, το Βασίλειο του Βελγίου ισχυρίζεται, πρώτον, ότι η χρηματοδότηση των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση, καθόσον η υποχρέωση διενέργειας των εξετάσεων αυτών θεμελιώνεται στην προστασία της δημόσιας υγείας και ότι, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω εξετάσεις αποτελούν δαπάνη που επιβαρύνει κανονικά τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως.
- 32 Δεύτερον, δηλώνει ότι υπάρχει εύλογη βεβαιότητα ότι δεν πραγματοποιήθηκε υπέρβαση των ορίων των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, με αποτέλεσμα να μην έχει παραβεί καμία υποχρέωση που υπέχει από την επίμαχη απόφαση. Προς τούτο, το κράτος μέλος αυτό ισχυρίζεται ότι, αφής στιγμής η ΣΕΒ είναι μια ασθένεια που έπληττε το σύνολο της τροφικής αλυσίδας, από το στάδιο της παραγωγής μέχρι το στάδιο πωλήσεως του τελικού προϊόντος, είναι αδύνατη η αντικειμενική σύνδεση μεταξύ του εξετασθέντος ζώου και των διαφόρων δικαιούχων που εμπλέκονταν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας παραγωγής και πωλήσεως του τελικού προϊόντος. Είναι ο λόγος για τον οποίον το εν λόγω κράτος μέλος υποστήριζε συνεχώς, σε συμμόρφωση με την επίμαχη απόφαση, ιδίως την αιτιολογική σκέψη 92 αυτής, ότι οι δαπάνες των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ θα έπρεπε να ανακτηθούν στους έξι θιγόμενους τομείς του βοείου κρέατος, πολλώ δε μάλλον διότι εάν η προς ανάκτηση ενίσχυση κατανεμόταν ισομερώς στους τομείς αυτούς, το μέσο ποσό του πλεονεκτήματος ανά δικαιούχο και ανά τομέα θα βρισκόταν σαφώς κάτω από τα όρια ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, με αποτέλεσμα να καθίσταται παράλογο να ζητείται από το κράτος να προβεί σε εξαιρετικά επαχθείς ενέργειες οι οποίες θα ήταν εμφανώς περιττές.
- 33 Το Βασίλειο του Βελγίου προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν θα ήταν δυνατό να ελέγξει εάν υπήρξε υπέρβαση των ορίων ενισχύσεων ήσσονος σημασίας σε σχέση με κάθε δικαιούχο της ενισχύσεως, παρά μόνον εάν η επίμαχη απόφαση επέτρεπε τον πραγματικό προσδιορισμό των εν λόγω δικαιούχων, γεγονός που δεν ισχύει εν προκειμένω.
- 34 Προς τούτο, ισχυρίζεται ότι υφίστανται ανακολουθίες στην επίμαχη απόφαση, οι οποίες δεν επιτρέπουν να διαπιστωθεί εάν οι παράνομες και μη συμβατές προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεις πρέπει να ανακτηθούν μόνον από τον κύριο του ζώου ή από το σύνολο των επιχειρήσεων που



δραστηριοποιούνται στους τομείς που προσδιορίζονται στην απόφαση αυτή. Οι ανακολουθίες αυτές συνεπάγονται, κατά το Βασίλειο του Βελγίου, ότι η εν λόγω απόφαση είτε θα έπρεπε να θεωρηθεί ανυπόστατη είτε είναι αδύνατο να εκτελεστεί.

- 35 Συναφώς, το κράτος μέλος αυτό ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να του προσαφθεί ότι δεν συνεργάστηκε καλόπιστα με την Επιτροπή, καθόσον και μόνον η υιοθέτηση της συγκεντρωτικής μεθόδου που πρότεινε για την εκτέλεση της επίμαχης αποφάσεως καθιστούσε δυνατή μια τέτοια εκτέλεση, αλλά δεν εγκρίθηκε από την Επιτροπή, η οποία δεν έπαυσε να μεταβάλλει τις εξηγήσεις της όσον αφορά τον προσδιορισμό των παράνομων και μη συμβατών προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεων.

### ***Εκτίμηση του Δικαστηρίου***

- 36 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται, όπως παρατήρησε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 55 των προτάσεων του, ότι το Βασίλειο του Βελγίου δεν αμφισβητεί ότι οι χρηματοδοτήσεις που χαρακτηρίστηκαν ως ενισχύσεις με το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, της επίμαχης αποφάσεως δεν αποτέλεσαν αντικείμενο μέτρου ανακτήσεως, ή ότι οι πληροφορίες περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 4 της αποφάσεως αυτής δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 37 Συνεπώς, πρέπει να εξεταστούν οι αμυντικοί ισχυρισμοί που αντιτάσσει το Βασίλειο του Βελγίου προς δικαιολόγηση της μη εκτέλεσεως της αποφάσεως αυτής.
- 38 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, πλην των περιπτώσεων ακυρώσεως αποφάσεως περί ανακτήσεως, δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, οι μόνοι αμυντικοί ισχυρισμοί που μπορεί να προβάλει κράτος μέλος κατά προσφυγής λόγω παραβάσεως ασκηθείσας από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ είναι οι στηριζόμενοι στην απόλυτη αδυναμία εκτέλεσεως της αποφάσεως της οποίας είναι αποδέκτης (βλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-63/14, EU:C:2015:458, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και στο γεγονός ότι η εν λόγω απόφαση πάσχει ιδιαιτέρως σοβαρές και προφανείς πλημμέλειες σε σημείο ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί ανυπόστατη (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 10ης Οκτωβρίου 2013, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-353/12, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:651, σκέψη 43, και της 22ας Μαρτίου 2001, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-261/99, EU:C:2001:179, σκέψη 19).
- 39 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από εσφαλμένο χαρακτηρισμό της χρηματοδοτήσεως των εξετάσεων για της ανίχνευση ΣΕΒ, αρκεί η διαπίστωση ότι το επιχείρημα αυτό στην πράξη αμφισβητεί και πάλι την ίδια την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως και, συνεπώς, το κύρος της επίμαχης αποφάσεως, χωρίς όμως να προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι η απόφαση αυτή είναι ανυπόστατη. Επομένως, το εν λόγω επιχείρημα μπορεί να προβληθεί μόνο στο διαδικαστικό πλαίσιο της δίκης προσφυγής ακυρώσεως, όπως ορίζεται στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-37/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:90, σκέψη 77 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 40 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να σημειωθεί ότι το ίδιο επιχείρημα εξετάστηκε ήδη και απορρίφθηκε στις σκέψεις 79 έως 81 της αποφάσεως της 25ης Μαρτίου 2015, Βέλγιο κατά Επιτροπής (T-538/11, EU:T:2015:188), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως που άσκησε το Βασίλειο του Βελγίου κατά της επίμαχης αποφάσεως, η δε απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το Δικαστήριο με απόφαση της 30ής Ιουνίου 2016, Βέλγιο κατά Επιτροπής (C-270/15 P, EU:C:2016:489).
- 41 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το επιχείρημα που αντλείται από εσφαλμένο χαρακτηρισμό της χρηματοδοτήσεως των εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ ως κρατικών ενισχύσεων είναι απαράδεκτο.

- 42 Όσον αφορά το επιχείρημα του Βασιλείου του Βελγίου ότι η επίμαχη απόφαση είναι ανυπόστατη, το οποίο προσβλήθηκε προς αντίκρουση ενδεχόμενης υποχρέωσης ανακτήσεως της επίμαχης ενισχύσεως αποκλειστικώς από τους γεωργούς, επισημαίνεται ότι, τόσο στις αιτιολογικές σκέψεις 90, 92 και 99 όσο και στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της επίμαχης αποφάσεως, ως δικαιούχοι των ενισχύσεων ορίζονται όσοι επιβαρύνονται με την υποχρέωση διενέργειας υποχρεωτικών εξετάσεων για την ανίχνευση ΣΕΒ.
- 43 Ως εκ τούτου, η επίμαχη απόφαση, μολονότι δεν προσδιόρισε ειδικότερα τους δικαιούχους ανά συγκεκριμένο τομέα ή με βάση αντικειμενικά χαρακτηριστικά, πέραν όσων αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, καθιστούσε εντούτοις δυνατό τον προσδιορισμό των δικαιούχων των παράνομων και μη συμβατών προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεων, χωρίς να περιορίζει τους δικαιούχους μόνον στους γεωργούς. Κατά συνέπεια, η απόφαση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ανυπόστατη.
- 44 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από τις δυσχέρειες σχετικά με τον προσδιορισμό των πραγματικών δικαιούχων των επίμαχων ενισχύσεων, το οποίο προβλήθηκε για την περίπτωση που η υποχρέωση ανακτήσεως της επίμαχης ενισχύσεως δεν θα περιοριζόταν στους γεωργούς, υπενθυμίζεται ότι ο φόβος εσωτερικών δυσχερειών, ακόμη και ανυπέρβλητων, σχετικά με τον έλεγχο της καταστάσεως κάθε εμπλεκόμενης επιχειρήσεως, όσον αφορά την ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων, ή σχετικά με την ιδιαίτερα μεγάλη εξάπλωση του καθεστώτος των ενισχύσεων στο εγχώριο δίκτυο παραγωγής, δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη μη τήρηση από κράτος μέλος των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., συναφώς, απόφαση της 1ης Απριλίου 2004, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-99/02, EU:C:2004:207, σκέψεις 22 και 23 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 45 Όμως, εν προκειμένω, το Βασίλειο του Βελγίου δεν κατέδειξε ότι ήταν αδύνατον να προσδιορίσει στην πράξη τους πραγματικούς δικαιούχους της επίμαχης ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να απευθυνθεί στα εργαστήρια ή στους επιχειρηματίες στους χώρους των οποίων λαμβάνονταν τα δείγματα για τους σκοπούς της εξετάσεως για την ανίχνευση ΣΕΒ, φορείς που μνημονεύονται στο σημείο 25 των κατευθυντηρίων γραμμών ΜΣΕ, προκειμένου να προσδιορίσει τους λοιπούς επιχειρηματίες στους οποίους είχε περιέλθει η εν λόγω ενίσχυση.
- 46 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από τη μη υπέρβαση των ορίων των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, υπενθυμίζεται ότι, για να προσδιοριστεί ο δικαιούχος κρατικής ενισχύσεως, επιβάλλεται ο καθορισμός των επιχειρήσεων που καρπώθηκαν πράγματι την εν λόγω ενίσχυση (αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 2003, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-457/00, EU:C:2003:387, σκέψη 55, καθώς και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Aer Lingus και Ryanair Designated Activity, C-164/15 P και C-165/15 P, EU:C:2016:990, σκέψη 90 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Η νομολογία αυτή αποκλείει τη δυνατότητα υπολογισμού του ποσού των προς ανάκτηση ενισχύσεων με τη διαίρεση, ισομερώς, του συνολικού ποσού των ενισχύσεων αυτών μεταξύ των οικονομικών τομέων που προσδιορίζονται από την επίμαχη απόφαση, όπως προτείνει το Βασίλειο του Βελγίου προκειμένου να καταδείξει τη μη υπέρβαση των ορίων των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας.
- 47 Επιπλέον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει το υποστατό της προβαλλόμενης παραβάσεως της υποχρέωσης ανακτήσεως και να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία για τον εκ μέρους του έλεγχο του υποστατού της εν λόγω παραβάσεως, χωρίς να μπορεί να στηριχθεί σε οποιοδήποτε τεκμήριο, στο οικείο κράτος μέλος εναπόκειται, αντιθέτως, εφόσον αποδειχθεί η μη ανάκτηση, εν όλω ή εν μέρει, των επίμαχων ενισχύσεων, να δικαιολογήσει τους λόγους για τους οποίους δεν απαιτεί όσον αφορά ορισμένους δικαιούχους την ανάκτηση αυτή (απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-37/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:90, σκέψη 71). Πέραν όμως της μεθόδου υπολογισμού, η οποία αποκλείεται βάσει της παρατεθείσας στην προηγούμενη σκέψη νομολογίας, η Βελγική Κυβέρνηση δεν παρέχει κανένα ακριβές και συγκεκριμένο στοιχείο από το οποίο να μπορεί να συναχθεί ότι τηρήθηκαν τα όρια των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας όσον αφορά τους εμπλεκόμενους δικαιούχους.

- 48 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Βασίλειο του Βελγίου, παραλείποντας να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να ανακτήσει από τους δικαιούχους τις κρατικές ενισχύσεις που κηρύχθηκαν παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 1, παράγραφοι 3 και 4, της επίμαχης αποφάσεως και παραλείποντας να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και από τα άρθρα 2 έως 4 της εν λόγω αποφάσεως.

#### **Επί των δικαστικών εξόδων**

- 49 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα και αυτό ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Το Βασίλειο του Βελγίου, παραλείποντας να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να ανακτήσει από τους δικαιούχους τις κρατικές ενισχύσεις που κηρύχθηκαν παράνομες και μη συμβατές με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 1, παράγραφοι 3 και 4, της αποφάσεως 2011/678/ΕΕ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 2011, σχετικά με την κρατική ενίσχυση για τη χρηματοδότηση της ανίχνευσης μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΜΣΕ) σε βοοειδή που χορηγήθηκε από το Βασίλειο του Βελγίου [κρατική ενίσχυση C 44/08 (πρώην NN 45/04)], και παραλείποντας να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 288, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και από τα άρθρα 2 έως 4 της εν λόγω αποφάσεως.
- 2) Καταδικάζει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)